

Nr 343.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anslag till försöksverksamhet för oljeutvinning; given Stockholms slott den 21 november 1941.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

GUSTAF.

Fritiof Domö.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 21 november 1941.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Föredraganden, statsrådet Domö, anför:

I en den 11 november 1941 dagtecknad skrift har *Svenska skifferolja aktieföretaget* hemställt, att ett belopp av 1,200,000 kronor måtte anvisas att av bolaget användas för försök i större skala enligt en av doktor-ingenjören Fredrik Ljungström utarbetad metod för oljeutvinning.

Till utveckling av detta förslag har bolaget anfört följande:

Bolaget hade under den gångna sommaren och hösten låtit utföra praktiska försök att framställa olja genom direkt upphettning av skifferberg. Härvid hade en av doktor-ingenjören Fredrik Ljungström utarbetad metod tillämpats, enligt vilken uppvärmningen av skiffen skedde medelst elektriska motståndselement, vilka nedsänktes i borrhål i skiffen. Den olja, som härvid bildades, uttoges genom andra iordningställda borrhål.

Fördelarna med metoden skulle vara, att såväl anläggnings- som driftkostnaderna kunde väsentligt reduceras i jämförelse med förhållandena vid andra tillverkningsmetoder. Detta berodde därpå, att man skulle inbespara de för anläggning och drift kostnadsdryga delar av fabrikationen, vilka avsåge brytning och transport av skiffern, kross- och sorteringsanläggningar samt skiffermagasin ävensom särskilda ugnsanläggningar för skifferdestillationen.

Då de genomförda försöken, vilka omfattat dels laboratoriemässiga undersökningar och dels fältförsök i Närke, givit synnerligen lovande resultat, som i allt väsentligt bestyrkte riktigheten av principerna för den nya tillverkningsmetoden, hade bolaget nu ansett tiden vara inne att övergå till försök i större skala.

Kostnaderna för de genomförda undersökningarna och försöken hade bolaget bestridit med medel, som vore avsedda för teknisk forskning på skifferoljeområdet. Dessa kostnader hade belöpt sig till inemot 100,000 kronor. Det borde även framhållas, att vattenfallsstyrelsen, ingenjörsvetenskapsakademien och andra lämnat intresserad medverkan till försökens genomförande.

De större försök, som nu planerades och vilka tillika vore att betrakta som en begynnande oljeproduktion enligt den nya metoden, krävde emellertid ytterligare medel. Då försöksverksamhet i sådan omfattning icke kunde inrymmas bland de arbetsuppgifter, för vilka bolagets kapital skulle användas, vore bolaget nödsakat att för här nämnt ändamål hos Kungl. Maj:t anhålla om de behövliga medlen.

Kostnaderna för det större försöket hade beräknats till följande:

<i>Anläggningskostnader:</i>	
Markersättning och byggnader	kronor 50,000
Framdragnin g av högspänningsledning och anordnande av huvudtransformator	» 225,000
Undertransformatorer och lågspänningsutrustning	» 95,000
Kondensorer och oljeledningssystem etc.	» 139,000
Kompressorer och bormaskiner	» 49,000
Montage, oförutsett	» 142,000
	<hr/>
	Summa kronor 700,000.

<i>Driftkostnader</i> för genomförande av ett försök	kronor 200,000
<i>Kostnader</i> avseende fortsatt utveckling av metoden och apparaturen samt i samband därmed behövliga ytterligare experiment och undersökningar	» 300,000.

Totalt erfordrades sålunda ett anslag uppgående till 1,200,000 kronor.

Vid genomförande av det planerade försöket beräknades cirka 1,000 ton olja komma att utvinnas. Den utrustning, som föresloges till anskaffning, vore av sådan art, att den lämpade sig för fortsatt drift. Skulle, som man hade anledning förmoda, försöksarbetet ge beräknat resultat, kunde denna första anläggning direkt kompletteras med likartade anläggningsdelar, så att en önskad stordrift sålunda successivt skulle kunna byggas upp.

Enligt planerna skulle försöket förläggas till plats i anslutning till bolagets anläggningar, där lämpliga skifferfyndigheter funnes och där den nya försöksanläggningen skulle ha nytta av vissa delar och hjälpanläggningar, som uppförts för det stora skifferoljeverkets drift.

Vid förflyttning av utrustningen till successivt nya skifferpartier och utprepad användning av densamma, för vilket ändamål givetvis krävdes större driftkostnader än de nu för ett enda försök beräknade, kunde enligt

beräkningarna en årsproduktion uppnås av cirka 6,500 ton olja. En härtöver ökad produktion krävde dessutom ökad apparatur och därigenom ökade anläggningskostnader. Med hänsyn till kraftfrågan hade vattenfallsstyrelsen ställt i utsikt ett effektbelopp av intill 10,000 kW, varmed produktionen enligt beräkningarna skulle kunna uppnå omkring 25,000 ton olja per år. Frågan om anvisande av medel för sådan fortsatt respektive utvidgad tillämpning av metoden torde dock böra anstå, till dess det första här avsedda försöket kunnat genomföras.

Över bolagets framställning har kommerskollegium, efter hörande av statens bränslekommission, den 20 november 1941 avgivit infortrat utlåtande.

Statens bränslekommission har tillstyrkt bifall till framställningen; därvid har kommissionen anfört följande:

I sin skrivelse den 1 april 1941 angående utvidgning av bolagets skifferoljeverk i Närke hade kommissionen framhållit, att även efter genomförandet av den i skrivelsen föreslagna utvidgningen av nämnda verk en betydande differens komme att föreligga mellan det löpande behovet av flytande bränsle enligt försörjningsplanen och de tillgängliga kvantiteterna av sådant bränsle. Kommissionen hade förklarat sig icke för tillfället vara beredd att avgiva slutgiltigt förslag angående de åtgärder, som borde vidtagas för att täcka sagda brist.

Vad kommissionen i nämnda skrivelse anfört om ytterligare behov av flytande ersättningsbränslen ägde alltjämt riktighet. Enär den av Ljungström utarbetade oljeutvinningsmetoden, av hittills utförda försök att döma, syntes erbjuda en mycket god lösning av frågan om utökning inom förhållandevis kort tid av den inhemska produktionen av flytande bränslen för viktiga behov, finge kommissionen tillstyrka, att det av bolaget begärda anslaget anvisades.

Även kommerskollegium har tillstyrkt bifall till framställningen. Kollegium har förklarat sig i likhet med statens bränslekommission finna det vara synnerligen angeläget, att alla möjligheter till ökande av oljeproduktionen inom landet tillvaratoges, och de hittills i mindre skala utförda försöken gåve otvetydigt vid handen, att man enligt den avsedda metoden kunde på relativt kort tid och med måttliga anläggningskostnader få en oljeproduktion till stånd, om blott erforderlig elektrisk energi kunde ställas till förfogande. Om försök i större skala komme att bekräfta resultatet av de beräkningar, som verkställts rörande energiförbrukningen vid destillationen, torde förut-sättningar finnas för utökande av produktionen intill den gräns, som betingades av elektrisk kraft.

Enligt vad i ärendet framhållits hava av Svenska skifferolja aktiebolaget verkställda laboratorie- och fältförsök avseende framställning av olja ur skiffer i enlighet med ifrågavarande av doktorn-ingenjören F. Ljungström utarbetade metod givit synnerligen lovande resultat. Utsikter synas sålunda finnas att på denna väg jämförelsevis snabbt och till rimliga kostnader åstadkomma en utökning av den inhemska produktionen av flytande bränslen. I likhet med kommerskollegium och bränslekommissionen tillstyrker jag, att bolaget beredes möjlighet att utföra jämväl de försök i större skala, som nu planeras, vilka försök av bolaget tillika betecknas såsom en begynnande

Före-
draganden.

oljeproduktion enligt den nya metoden. Jag tillstyrker vidare, att för genomförande av dessa försök ett särskilt anslag ställes till bolagets förfogande. Anslagsbehovet torde böra beräknas till det av bolaget angivna, av de hörda myndigheterna förordnade beloppet 1,200,000 kronor. Anslaget torde böra givas reservationsanslags natur och anvisas å tilläggsstat för det löpande budgetåret.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Försöksverksamhet för oljeutvinning* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1941/42 under tionde huvudtiteln anvisa ett *reservationsanslag* av .. kronor 1,200,000.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Åke Hartvig.